

BLADET FRA MUNNEN:

Norsk vannforvaltning trenger et tredelt klassifiseringssystem. Sandfangene er undervurdert og forsømt som miljøtiltak

Under vignetten «*Bladet fra munnen*» inviterer redaksjonskomiteen for VANN mennesker med meninger og tilknytning til vann og vannfagene til å presentere aktuelle hjertesaker. Denne gangen er det Simon Haraldsen som har ordet. Haraldsen er sivilingeniør innen Vann og avløp, og driver eget konsulentforetak.

Jeg er blitt invitert av redaksjonen til å skrive noe om mine hjertesaker fra mitt mangeårig arbeid i norsk miljøforvaltning. Jeg velger to temaer som dekker godt opp bredden av mitt ansvar og engasjement hos tidligere Fylkesmannens miljøvernavdeling i Oslo og Akershus innenfor oppfølgingen av vannforskriften og avløpssaker.

Tredelt klassifiseringssystem

Til enhver overflatevannforekomst knytter det seg tre typer kvaliteter som lokal forvaltningen har et forhold til i sitt arbeid med innsjøer, elver og sjøer, nemlig: Vannkvalitet, økologisk kvalitet og bruksmessig kvalitet.

Vanndirektivet/-vannforskriften har krav om å klassifisere økologisk kvalitet i forhold til naturlige forhold, eller økologisk tilstand i forhold til referansetilstand. Dette skal man gjøre ved å se på økologisk tilstand kombinert med såkalte fysiske/kjemiske støtte parametere. For flere vannforekomster vil det være direkte sammenhenger mellom økologisk tilstand og bruk. Høyeutrofe vann kan ikke brukes til drikkevann eller badevann på grunn av risiko for giftige blågrønnalger og for dårlig siktedyp. Andre vann-

forekomster kan være sterkt humuspåvirket osv.

Det er flere forvaltningsmessige vannkvalitetsparametere som ikke anvendes blant de fysiske/kjemiske støtte parametere til de biologiske kvalitetselementene og ikke inngår i klassifiseringssystemet. Hygieniske parametere er eksempler på dette.

For å dekke behovet norsk vannforvaltning har ovenfor drikkevann, badevann, jordvanning, industrielt prosessvann, turisme osv. så trenger man også å overvåke de vanligste mikrobiologiske vannkvalitetsparametere – og ikke kun fysiske/kjemiske parametere og biologiske kvalitetselementer.

Jeg er overbevist om at Norge trenger et tredelt klassifiseringssystem. I dag har vi et todelt system med kjemisk – og biologisk klassifisering for å bedømme vanntilstand i en vannforekomst. Formålet med vanndirektivet er å gi rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Jeg mener at norsk vannforvaltning ikke godt nok oppfyller dette formålet i dag og en helhetlig vannforvaltning, så lenge bruksmessige kvalitetskrav og hygieniske parametere ikke direkte

inngår i tilstandsvurderinger. Merk igjen formålsparagrafen som tilsier at en også bør karakterisere vannkvaliteten på generelt grunnlag, og ikke bare i forhold til forventet naturtilstand.

Ny giv i vannforvaltningsarbeidet

Sverige er et godt eksempel på et land som har innført en helhetlig vannforvaltning og som etter min mening oppfyller formålsparagrafen til vanddirektivet. EUs badevannsdirektiv følges opp med E.coli som indikatorparameter, og de har også gjennom egen forskrift knyttet krav til råvannskvalitet for drikkevann. Denne type kvalitetskrav mangler i Norge idag. Vi har heller ikke implementert EUs badevannsdirektiv.

Større fokus på trygghet og nulltoleranse for avvik, gjør at vi må beskytte våre mange drikkevannskilder, og spesielt de som ikke er så godt sikret. Alt kan skje her, i nesten alle vannkilder. Å arbeide for å beskytte våre viktigste næringsmiddelkilder for forurensning er avgjørende for folkehelsen (jfr. Askøy hendelsen 2019) – og risiko for forurenset drikkevann må få bedre prioritering i kommende vannforvaltningsplaner. For at forvaltningen skal lykkes med å oppfylle vannforskriftens formål må vi få på plass et egnethetsklassifiseringssystem for bruk i tillegg til dagens todelt system med økologisk- og kjemiske klassifisering. Dette vil føre til at brukermål og hygieniske parametere trekkes sterkere inn i tiltaksarbeidet og i de regionale forvaltningsplanene - og ikke indirekte som i dag.

Et tredelt system vil også kunne gi en ny giv i vannforvaltningsarbeidet – og gi en bredere medvirkning og interesse fra allmenheten samt føre til økt oppslutning politisk og administrativt om kostbare vanniltak som er nødvendige fremover. I tillegg vil et slikt system kunne påvirke valg av tiltak og legge grunnlaget for mere fremtidsrettede, kostnadseffektive og helhetlige løsninger. I dag foregår mye kommunal kort-siktighet og planlegging med gårsdagens teknologi og løsninger.

Overvann fra veier er den største kilden til forurensninger av miljøgifter til mange vassdrag i byer og tettsteder i Oslo og Viken

Siden arbeidet med veiforurensning og kilder er komplisert og gjerne svært kostnadskrevenende så bør man begynne med det enkleste tiltaket først, nemlig sandfangene.

Vi har gått fra punktkilder (industrivirksomheter m.m) til mere diffuse utslipp, men det slippes fortsatt betydelige mengder tungmetaller og andre miljøgifter til vassdrag og fjord.

Eksempelvis vil sjøbunnen ikke bli «ren» så lenge vassdrag fra tilliggende byer og tettsteder forurenser sjoområder. Skal vi gjennomføre omfattende tiltak mot forurensete sjøsedimenter må vi få økt kontroll over tilførselene fra land.

Det har vært for lite fokus på forurensninger fra overvann. NOUer om klimatilpasning og overvann har i all hovedsak dreid seg om vannmengder. Det er selvsagt viktig, men vi må ikke glemme forurensningene i overvannet. Fylkesmannen er forurensningsmyndighet på overvann etter forurensningsloven. Forurensning som tilføres via overvann til overflatesjiktet har ofte vesentlig større miljøskadepotensial enn det som ligger av forurensninger på sjøbunnen.

Tidligere Fylkesmannen i Oslo og Akershus kartla sammen med Fagrådet for indre Oslofjord (NIVA rapport 2012) de viktigste tilførselsveiene av miljøgifter til Indre Oslofjord- som viste at avrenning fra tette flater bidrar mest, og innenfor tette flater er veiforurensning den dominerende kilden. Dette betyr at veiforurensning er den største kilden til en rekke av de farligste miljøgiftene til flere byvassdrag idag.

Ettersom overvannet ofte separeres fra det øvrige avløpsnett, vil sandfangene normalt være det eneste gjenstående rensetrinnet for forurenset overvann fra det som går til resipientene direkte via overvannsledningene.

Sandfangene kan ses på som et renseanlegg for overvann da miljøgifter i store grad vil være partikkelbundet. Undersøkelser viser at hvis sandfangene tømmes når de skal kan ca. 40-50 % av de miljøgiftene som er sterkt partikkelbundet holdes tilbake i et sandfang. Hvis ikke

slippes mange av de farligste miljøgiftene direkte ut i ofte sårbare vannforekomster.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus kartla kommunene i 2015 og kun 1 av 17 kommuner tømte sandfangene tilfredstillende.

La oss ta det enkleste først. Gjennom dette tiltaket som ofte er undervurdert og forsømt i kommunene kan vi spare vannmiljøet fra å motta store mengder utslipp av de farligste miljøgiftene. Og investeringen er allerede gjennomført!

Krav til kartlegging og tømning ble innført i 2018 for kommunene Oslo og Akershusdelen av Viken- og erfaringene herfra er gode. Jeg oppfordrer Fylkesmennene og kommuner til å prioritere dette enkle tiltaket spesielt der utslipp av miljøgifter til vannmiljøet er en utfordring.

Simon Haraldsen
siv.ing. VA med enmanns konsulentforetak